נשא

א. בנוגע דעם קרבן הנשיאים לחנוכת המזבח דורכן נשיא פון שבט אפרים, וואָס זיין הקרבה איז געווען ביום השבת[1], שטייט אין מדרש רבה דפרשתנו (פרשה יג[2]): „שלשה דברים (ש)עשו הנשיאים שלא כהוגן וקבלם הקב״ה . . בכ״מ אין קרבן יחיד דוחה את השבת[3] וכאן קרבן יחיד[4] דוחה את השבת, הא[5] למדנו כמה קרבן נשיאים חביב לפני הקב״ה״.

אָבער וויטער (אין פרשה יד[6]) זאָגט דער מדרש בענין זה: „שלא תאמר היאך חלל את השבת והלא אין קרבן יחיד דוחה את השבת וזה הקריב בשבת, אמר הקב״ה לא על פיו עשה שאני אמרתי למשה כו׳״.

אין פשטות קומט אויס, אַז לויטן ערשטן מדרש איז די הקרבה בשבת — מתחלה געווען בלתי רצוי („שלא כהוגן״), נאָר בדיעבד, מצד דעם וואָס „קרבן נשיאים חביב לפני הקב״ה״, איז „קבלם הקב״ה״;

משא״כ לויטן צווייטן מדרש, איז די הקרבת הקרבן בשבת מלכתחלה געווען רצוי („כהוגן״), ווייל „אני אמרתי למשה כו׳״.

אָבער כד דייקת קען מען אויך לויטן ערשטן מדרש ניט לערנען, אַז הקרבת הנשיא איז געווען אסור — ווייל ח״ו צו זאָגן אַז אַ נשיא וועט זיך פירן היפך הדין[7]; ועוד ועיקר — משה איז געווען דערביי, די כהנים האָבן געטאָן עבודתם ולווויים בדוכנם — און זיי אַלע היפך הדין, אתמה!

מוז מען זאָגן, אַז אויך לויט דעם מדרש איז די הקרבה בשבת (מלכתחלה) געווען על פי הציווי, נאָר ווייל דאָס איז געווען אַ הוראת שעה[8] (וואָס אַ חוץ דעם איין און איינציגן מאָל איז עס אַ דבר האסור), ווערט עס אַנגערופן „שלא כהוגן״[9].

---

1) כמ״ש (פרשתנו ז, מח) ביום השביעי נשיא לבני אפרים גו׳, ואותו היום שבת הי׳. ראה מו״ק ט, א. מדרשים שהובאו לקמן. רבותינו בעה״ת פרשתנו שם. וראה ראב״ע שם.

2) ב (בסופו). ועד״ז בתנחומא פרשתנו כ. פסיקתא רבתי פ׳ ויהי ביום כלות.

3) ועד״ז הוא בהמדרשים דלקמן. והוא כדעת הת״ק במשנה תמורה יד, א שדחיית שבת תלוי׳ בקרבן צבור וקרבן יחיד, משא״כ לדעת ר״מ שם. וראה לקו״ש חי״ח ע׳ 105 ואילך ובהערות שם. וש״נ.

4) בפסיקתא שם „וקרבנו של נשיא דוחה את השבת״. ועד״ז הוא בתנחומא כאן: וקרבן של נשיא אפרים דחה את השבת.

5) סיום זה ליתא בפסיקתא ותנחומא שם.

6) א (בסופו).

7) ובפרט שלשון המדרש הוא „שעשו הנשיאים״, ולא שרצו וכיו״ב. וראה רש״י פרשתנו ז, יו״ד (מספרי עה״פ. במדב״ר פי״ב, כא) ויקריבו הנשיאים כו׳ כי לא קבל משה מידם עד שנאמר לו מפי הגבורה. וראה ריטב״א מו״ק שם ד״ה ביום: והנשיאים ודאי ע״פ הדבור עשו דלא סגי דלאו הכי כו׳.

8) לשון הראב״ע הנ״ל. ובגמרא (מנחות נ, סע״א ואילך) ופרש״י (פרשתנו ז, יד) — לענין קטורת הנשיאים שהובא במדרשים הנ״ל. וראה לקמן בפנים ובהנסמן לקמן הערות 11, 26.

9) וע״ד לשון הש״ס (תענית ד, א) „שאלו שלא כהוגן״ שאי״ז דבר האסור.

ומש״נ הלשון „קבלם הקב״ה״, כי לפי מדרש זה ציווי ה׳ הי׳ (לא מצ״ע, כ״א) מצד בקשתם כו׳ (ראה לעיל הערה 7). משא״כ להמדרש הב׳ „לא על פיו עשה שאני אמרתי כו״, שהקרבתו בשבת היתה לא מצד הנשיאים, כ״א שמלכתחילה „אני אמרתי״.

דאַרף מען לפי"ז פאַרשטיין: וואָס זיינען די סברות פון די צוויי מדרשים, וואָס לויט דעם ערשטן מדרש איז די הקרבה „שלא כהוגן", און לויטן צווייטן מדרש — איז עס ניט חילול שבת, ס'איז כהוגן, און נאָכמער — ס'איז קיום ציווי השם, „שאני אמרתי כו"?

ב. אין גמרא[10] ווערט געבראַכט, אַז דער טעם וואָס בזמן חנוכת ביהמ"ק הראשון „לא עשו ישראל את יום הכיפורים" איז ווייל „אמרו קל וחומר: ומה משכן שאין קדושתו קדושת עולם וקרבן יחיד דוחה שבת דאיסור סקילה, מקדש שקדושתו קדושת עולם וקרבן ציבור ויום הכיפורים דענוש כרת לא כ"ש".

פון דעם איז מובן[11], אַז לדעת הגמרא איז די הקרבה בשבת ביי חנוכת המשכן ניט געווען קיין הוראת שעה („שלא כהוגן") — ניט ווי דער מדרש הא' הנ"ל — ווייל דעמולט וואָלט מען פון דעם ניט געקענט אָפּלערנען (מיט אַ ק"ו) אויף די קרבנות שבחנוכת ביהמ"ק.

די סברות הפלוגתא צווישן דעם מדרש הא' און דער גמרא ומדרש הב' (צי דער היתר ההקרבה בשבת איז געווען אַ הוראת שעה אָדער ניט) קען מען מבאר זיין בכמה אופנים, ומהם[12]:

א) די גמרא וכו' רעדט לויטן מ"ד וואָס האָלט אַז שבט אקרי קהל[13], און היות אַז דער קרבן וואָס דער נשיא האָט מקריב געווען איז געווען אַ קרבן השבט, איז דאָס ניט קיין הוראת שעה, ווייל עס איז אַ קרבן קהל, איז מען עס מקריב ווי אַלע קרבנות ציבור, וואָס זיינען דוחה שבת (און דאָס וואָס די גמרא רופט עס אַן „קרבן יחיד" איז עס אין פאַרגלייך צום קרבן תמיד וכיו"ב שלפניו ושלאחריו, וועלכע זיינען קרבנות כל קהל עדת ישראל, אַלע שבטים).

משא"כ דער מדרש הא' האָלט ווי דער מ"ד[13] אַז שבט לא אקרי קהל[14], וואָס לפ"ז האָט דער קרבן הנשיא געהאָט דעם דין פון אַ געווינעלעכן קרבן יחיד וועלכער איז ניט דוחה שבת, און דער היתר ההקרבה איז געווען מצד אַ הוראת שעה[15].

ב) לכו"ע איז שבט אקרי קהל[16]; אָבער דעם קרבן הנשיאים האָט יעדער נשיא געבראַכט פון זיין אייגנטום — ניט פון דעם וואָס דער שבט (בכללו) האָט געגעבן, ווי עס שטייט בפירוש אין מדרש[17] (און רש"י ברענגט עס בפירושו על התורה[18]) אַז „משלו הביא ולא שגבה משבטו";

און די מחלוקת צווישן דעם מדרש הא' מיט דער גמרא וכו' איז: לדעת המדרש, וויבאַלד דער נשיא האָט פאַר דעם קרבן ניט גובה געווען משבטו,

10) מו"ק שם.

11) ראה שו"ת חתם סופר או"ח סר"ח ד"ה בדף ז' ע"ד. אבל ראה מאירי מו"ק שם.

12) באופן הא' דלקמן — ראה שו"ת חת"ס שם.

13) הוריות ד, סע"ב ואילך.

14) ולהעיר מפירוש אדה"ז (הובא בענף יוסף לשמו"ר פמ"ד, ו. מגדל עז (כפ"ח, תש"מ) ע' ט. ושו"נ) ששני מדרשים אחרים (שמו"ר (שם) ודב"ר (פ"ג, טו)) פליגי במחלוקת הנ"ל.

15) וע"פ מ"ש הרוגוצובי (הובא בצפע"נ (המלוקט) לרמב"ם ספר עבודה — הל' מעה"ק פ"ב הט"ו), ששיטת הפסיקתא (הנ"ל הערה 2) היא דשבט אפרים לא מקרי קהל (ראה הוריות ו, ב) ולפיכך הוה שלא כהוגן כו' — יש לומר, דהש"ס במו"ק ס"ל דגם שבט אפרים אקרי קהל.

16) ראה רמב"ם הל' שגגות רפי"ב. מג"א ס' ריח סק"ג. שו"ת חת"ס שם.

17) במדב"ר פי"ג, יג (בסופו). וכ"ה שם לפנ"ז ז. ובספרי פרשתנו ז, יב. יז.

18) פרשתנו ז, יב.

בלייבט עס אין גדר פון אַ קרבן יחיד וואָס איז ניט דוחה שבת (און דערפאַר דאַרף מען זאָגן אַז דער היתר ההקרבה איז געווען אַ הוראת שעה);

משא"כ לדעת הגמרא כו', איז כאָטש „משלו הביא", איז דער „הביא" אַבער געווען אַלס „למטה יהודה" (וכיו"ב) „יחסו הכתוב על שבטו"[19] אַ קרבן פאַר דעם גאַנצן שבט[20], איז זיין קרבן אַ קרבן צבור, וואָס איז דוחה שבת.

[ויש לומר, אַז דערמיט איז אויך מבואר דער דיוק הלשון אין מדרש[21] — וואו ער זאָגט אַז פון „זה קרבן נחשון בן עמינדב" לערנט מען אָפּ אַז „משלו הביא ולא שגבה משבטו והביא" — וואָס ער זאָגט דאַרט בסיום הענין „זה קרבן דוחה את השבת ואין קרבן יחיד דוחה את השבת" —

וואָס פון סתימת לשון השלילה „ואין קרבן יחיד דוחה את השבת" (און ניט „ואין שאר[22] קרבן יחיד דוחה את השבת" או כיו"ב) איז משמע, אַז דער קרבן הנשיא איז ניט אין גדר פון קרבן יחיד[23]: אַבער, לאידך, פונעם דיוק

19) ספרי ופרש"י פרשתנו שם. במדב"ר שם, ז.

20) משא"כ דויקרא ד, כב.

21) פי"ג, יג (בסופו).

22) כמו שכתבו מפרשי המדרש.

23) ועפ"ז מובן אשר דוחק לומר שהמדרש והש"ס פליגי בזה גופא, שלדעת המדרש הוה שלא כהוגן כי משלו הביא ובמילא הוי קרבן יחיד, ולדעת הש"ס (והמדרש הנ' — פי"ד שם — דלעיל ס"א) גבה משבטו ובמילא הוה קרבן צבור שדוחה שבת, כי [נוסף לזה אשר (א) דוחק לפרש כן במד"ר פי"ד (כדלקמן בפנים סעיף ג). ב) דוחק לומר דפליגי במציאות אם גבה משבטו או לאו, הרי] מזה שהמדרש שבו מפורש ש„משלו הביא ולא שגבה משבטו" מסיים „זה קרבן דוחה שבת ואין קרבן יחיד דוחה את השבת", מוכח, דגם אם לא גבה משבטו אינו כקרבן יחיד ממש, כנפנים.

הלשון בהתחלת הלימוד „זה קרבן דוחה את השבת" (ווי אויך דערפון וואָס מ'דאַרף איבערהויפט האָבן אַ לימוד אַז ס'איז דוחה שבת) איז משמע אַז דער קרבן הנשיא האָט אַ שייכות צו קרבן יחיד, און דערפאַר דאַרף מען אַ לימוד מיוחד אויף דעם סוג קרבן („זה") אַז ער איז דוחה שבת —

ועפ"י הנ"ל איז מובן, ווייל אין הכי נמי: היות אַז דער נשיא האָט דעם קרבן ניט גובה געווען משבטו, קומט אויס, אַז דער קרבן איז אַ קרבן יחיד: אַבער מצד דעם וואָס דער מקריב איז אַ „נשיא למטה" האָט זיין קרבן דעם דין פון אַ קרבן צבור].

ג. ע"פ כהנ"ל קומט אויס, אַז דער צווייטער מדרש (הנ"ל סעיף א) — וואָס לויט אים איז די הקרבה פון קרבן הנשיא בשבת מלכתחלה געווען אַז ענין כהוגן — ודעת הגמרא היינו הך — אַז ער האָט מקריב געווען דעם קרבן בשבת ווייל ס'איז אַ קרבן צבור, און מען דאַרף ניט אַנקומען צו אַ הוראת שעה.

אַבער עס איז שווער אַזוי צו לערנען בלשון המדרש[24] „לא על פיו עשה שאני אמרתי למשה נשיא אחד כו'", היינו, אַז עס איז געווען אַן אמירה וציווי מיוחד בנוגע דעם קרבן (— הוראת שעה).

[ומובן בפשטות, אַז ס'איז אַ דוחק הכי גדול צו זאָגן, אַז דער „אני אמרתי למשה נשיא אחד כו'" מיינט מען ניט אמירת „נשיא אחד גו'" ובכלל איז ניט געווען קיין אמירה פרטית באותו ענין,

24) ועד"ז, פשטות לשון הגמרא בהקי' (מו"ק שם) „וקרבן יחיד" לא משמע שהוי קרבן צבור. וראה לשון הר"ח שם: וקרבן הנשיאים קרבן יחיד הוא ולא קרבן צבור. וראה גם מאירי וריטב"א שם.

נאָר דאָס מיינט מען די הוראה ודין כללי ולדורות — אז שבט אקרי קהל, אָדער אז אַ קרבן הנשיא האָט אַ דין פון קרבן השבט][25].

והדרא קושיא לדוכתה: וואָס איז סברת הפלוגתא צווישן די צוויי מדרשים הנ"ל?

ד. ויש לומר הביאור בזה:

לויט ביידע מדרשים, זיינען די קרבנות המילואים פון חנוכת המזבח (וואָס „אין כמותן לדורות"[26]) געווען נאָר לפי שעה ובגדר הוראת שעה (אזוי ווי די אַנדערע פרטים פון קרבנות הנשיאים וועלכע זיינען געווען לשעה ובגדר הוראת שעה[27] ועד"ז בכמה פון קרבנות ימי המילואים) און נאָר מצד דער הוראת שעה איז געווען דער היתר צו מקריב זיין דעם קרבן הנשיא בשבת;

נאָר דעם היתר קען מען לערנען אויף צוויי אופנים: דער (איסור) שבת איז „דחוי" — אז דער איסור מלאכה איז בתקפו עומד, נאָר חנוכת המזבח איז עם דוחה; אָדער אין אַן אופן פון „הותרה" — אז די מלאכה איז דאָ מלכתחלה (ניט נאסר געווארן, נאָר זי איז) אַ דבר המותר בשבת.

[ע"ד המחלוקת בענין פקוח נפש בשבת[28] (וכמה הלכות[29]), צי ס'איז „דוחה" אָדער „מותר"].

און דאָס איז די סברת החילוק צווישן די צוויי מדרשים:

לויט דער דרשה אַז „עשו הנשיאים שלא כהוגן", איז דער היתר ההקרבה נאָר באופן „דחוי", די קרבנות האָבן דוחה געווען דעם איסור שבת „אַן אַ זייט" — אויך לאחר הדחי' איז דער איסור מצ"ע ניט בטל געווארן[30], נאָר ער ווערט בלויז נדחה דערפאָר וואָס „קרבן נשיאים חביב לפני הקב"ה";

דער צווייטער מדרש האָלט אַבער אַז דאָס איז באופן „הותרה", ד. ה. ס'איז אַ גדר של דבר היתר (הקרבת קרבנות חנוכת המזבח בשבת), אין דעם פאָל זיינען מלכתחלה ניט חל די איסורי מלאכה בשבת:

און דערפאָר איז דער מדרש מדגיש — ניט נאָר קען מען ניט זאָגן „חילל את השבת" (אָדער „שלא כהוגן") נאָר אדרבא — עס איז אַ קיום ציווי, „לא על פיו עשה שאני אמרתי כו'".

ה. עפ"ז וואָלט מען אויך געקענט מבאר זיין פאַרוואָס אין מדרש הנ"ל (סוף סעיף ב) אויפן פסוק „זה קרבן נחשון גו'" שטייט דער לשון „זה קרבן דוחה את השבת ואין קרבן יחיד דוחה את השבת" (פריער ווערט געזאָגט ווי דער דין איז דאָ, ביים קרבן נשיא — „זה קרבן דוחה", און דערנאָך ווי דער דין איז ביי קרבן יחיד בכלל — „ואין קרבן יחיד כו'"), וואָס דאָס איז בסדר הפוך ווי

25) אלא ש"ל שהפירוש במ"ש במדרש „שאני אמרתי כו'" הוא, דהוי כקרבן שקבוע לו זמן (כהמשך לשון המדרש „נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום כו' בלא הפסק יקריבו זה אחר זה"), ולכן דוחה שבת ככל קרבנות שקבוע להם זמן וכדעת ר"מ (תמורה שם. יומא נ, א. וכפסק הרמב"ם הל' ביאת מקדש פ"ד ה"ט), ולא הוי הוראת שעה. אבל לפי"ז אינו מובן — ההקדמה במדרש „והלא אין קרבן יחיד דוחה את השבת וזה הקריב בשבת", כיון שלדעת ר"מ (ופסק הרמב"ם) אינו תלוי בקרבן יחיד וקרבן צבור, אלא בקבוע לו זמן לחוד.

26) רמב"ם ספ"ב מהל' מעשה הקרבנות.

27) כנ"ל הערה 8. וראה רמב"ם שם. אבל ראה חת"ס שם שדחיית שבת אינה דומה (בלשון הרמב"ם) לשאר הדברים. ויל"ע בדבריו.

28) ראה רמב"ם הל' שבת רפ"ב ובכס"מ שם. ב"י או"ח סשכ"ח ד"ה ה' החולה. שו"ע אדה"ז שם (ס"ד, סי"ג). שו"ת הצ"צ או"ח סל"ח. ובכ"מ.

29) ראה פסחים עז, א. ושו"נ.

30) ראה במקומות שנסמנו לעיל הערה 28.

עס ווערט געזאגט אין מדרש הנ"ל (סעיף א): „בכל מקום אין קרבן יחיד דוחה את השבת וכאן קרבן יחיד דוחה את השבת" —

דיש לומר, אז דער שינוי איז תלוי אין די צוויי אופנים הנ"ל:

לויטן ערשטן מדרש איז דאס בלויז „דחוי" (כנ"ל), און דעריבער איז דער מדרש מקדים „בכ"מ אין קרבן יחיד דוחה את השבת", וואס דאס איז מדגיש ווי מצ"ע ובכלל איז דאס א מעשה האסור („שלא כהוגן") וואס נאר „כאן" ווערט עס נדחה, אין דעם פאל:

משא"כ לויטן מדרש איפן פסוק „זה קרבן נחשון גו'" איז עס „הותרה"[31], און דערפאר הויבט ער אן „זה קרבן דוחה את השבת" וואס די הקדמה והדגשה איז דא אויף דעם דין והיתר מיוחד פון קרבן הנשיא (וואס מצד דעם איז „זה" — מעג מען ברענגען בשבת), און ערשט דער־נאך דערציילט מען אז „ואין קרבן יחיד דוחה את השבת".

וע"פ המבואר לעיל (סעיף ב) אז לויט דעם מדרש אויפן פסוק „זה קרבן גו'" איז דער קרבן נשיא ע"ד ווי א קרבן השבט (צבור), קען מען זאגן, אז דאס איז דער טעם וסיבת הפלוגתא פון די צוויי מדרשים:

לויטן ערשטן מדרש אז ס'איז געווען „שלא כהוגן" („דחוי"), איז דער קרבן הנשיא א קרבן יחיד [ווי פארשטאנדיק פון דעם לשון „בכ"מ אין קרבן יחיד כו'

31) ומהלשון „זה קרבן דוחה את השבת" אין ראי', „דהא תנן פ"ב דתמורה שקרבן צבור דוחה את השבת ואת הטומאה ואעפ"כ י"א דהותרה ולא אותבינן עלייהו ממשנה זו" (שו"ת צ"צ שם). ובשו"ת תשב"ץ ח"ג סל"ז — דלשון דוחה שבת (בכ"מ בש"ס) לאו דוקא וה"ה הותרה.

וכאן קרבן יחיד[32] כו"], און דערפאר האט די הוראת שעה בלויז אויפגעטאן א „דיחוי";

משא"כ לויטן מדרש „זה קרבן דוחה כו'", אז עס האט א דין ע"ד ווי א קרבן השבט — איז שבת הותרה לגבי[33].

עפי"ז ווערט אבער אויסקומען, אז בעניננו איז אויך אין דעם גדר פון „הותרה" גופא דא מדרשים מחולקים:

לויטן מדרש אז „זה קרבן דוחה שבת כו'" איז שבת הותרה ווייל דער קרבן הנשיא איז ע"ד קרבן צבור:

משא"כ לויטן מדרש הנ"ל (סעיף א) — „שלא תאמר היאך חלל כו' והלא אין קרבן יחיד דוחה כו' שאני אמרתי כו'" — וואס האלט אז „הותרה" (כנ"ל סעיף ד), איז משמע אז עס האט געהאט א דין פון קרבן יחיד (נאר ווייל „אני אמרתי כו'" איז — „זה הקריב בשבת").

ו. ווערט מען דאס פארשטיין בהק־דים נאך א (פערטן) מדרש בפרשתנו (פרשה יד[34]) בענין זה, וז"ל: „מי הקדי־מני ואשלם[35], מדבר ביוסף שהוא הקדים ושימר את השבת עד שלא ניתנה . . אמר הקב"ה יוסף אתה שמרת את השבת עד שלא ניתנה התורה, חייך שאני

32) ודלא כבפסיקתא ותנחומא, כנ"ל הערה 4.

33) ואולי י"ל שלכן הוצרך למיעוט „ואין קרבן יחיד דוחה את השבת": מכיון דקרבן נשיא שבמציאות הוא קרבן יחיד (שהרי לא גבה משבטו — כנ"ל בפנים סעיף ב), הותר בשבת, קס"ד שהותר לגמרי, דגם קרבנות יחיד הותרו בשבת במשכן (ולהעיר ממנחות מה, א). או עכ"פ קרבנות יחיד דחנוכת המזבח, ולכן צריך לשלול „זה קרבן דוחה את השבת ואין קרבן יחיד דוחה את השבת".

34) ב. ועד"ז בתנחומא פרשתנו כח (תנחומא באבער לג). רבותינו בעה"ת דלעיל הערה 1 (בשינויים).

35) איוב מא, ג.

משלם לבן בנך שיהא מקריב קרבנות בשבת מה שאין יחיד מקריב ועלי לקבל קרבנו ברצון"[36].

איז תמוה: ווי פאסט צו זאגן, אז דער שכר אויף שמירת שבת איז — „שיהא מקריב קרבנו בשבת מה שאין יחיד מקריב כו'" — אַ פעולה וועלכע איז (בכלל) דער היפך פון שמירת שבת?!

לא מיבעי אויב דער קרבן נשיא איז בלויז דוחה דעם שבת [וואס דעמולט הייסט עס נאָר אַלץ שלא כהוגן, אַ מעין פון חילול שבת, נאָר בהוראת שעה וועלט דער איסור נדחה בפועל צוליב'ן קרבן[30]; נאָר אפילו אויב ס'איז „הותרה", מיינט דאָס נאָר אַז ס'איז ניטאָ קיין חילול, דאָס איז אַבער ניט קיין פעולה ותוכן פון שמירת שבת (וואס זאָל זיין אַ שכר אויף שמירת שבת)!

איז דערפון גופא געדרונגען, אַז לויט דעם מדרש, האָט דער קרבן הנשיאים בשבת אויפגעטאָן אַ הוספה אין שמירת שבת.

ז. וי"ל דעם ביאור בזה:

די פיר מאמרי המדרש הנ"ל טיילן זיך (בכללות) אויף צוויי סוגים:

דער דרש אַז דאָס זיינען געווען קרבנות „שלא כהוגן" און דער דרש „זה קרבן דוחה את השבת ואין קרבן יחיד דוחה את השבת" (ביידע אין פרשה יג) — שטעלן זיך אויף כללות הענין פון קרבנות הנשיאים, וואס איינער פון די חידושים שבקרבנות הנשיאים (צוויישן אַנדערע[37]) איז געווען, וואָס דער קרבן הנשיאים האָט דוחה געווען שבת.

משא"כ די אַנדערע צוויי דרשות (ביידע אין פרשה יד) — „שאני אמרתי כו'" און „מי הקדימני ואשלם כו'" — שטעלן זיך אויף (דעם פסוק „ביום השביעי נשיא לבני אפרים"[38], און רעדן במיוחד וועגן) מעלת הקרבן וואָס דער נשיא אפרים האָט מקריב געווען ביום השבת.

ועל פי זה יש לומר, אַז דער חילוק הכללי צווישן די צוויי סוגים איז:

אין די ערשטע צוויי דרשות (וועלכע רעדן וועגן קרבנות הנשיאים בכלל) ווערט אַרויסגעבראַכט ווי דער ענין פון דחיית השבת איז אַ דין וואָס איז פאַר־בונדן מיט כללות קרבנות הנשיאים לחנוכת המזבח, ד.ה. אַז מצד דער מעלה כללית פון (חנוכת המזבח ע"י) קרבנות הנשיאים איז די הקרבה דוחה שבת[39].

---

36) בתנחומא (ועד"ז בתנחומא באבער): חייך שאני עושה שבן בנך יהי' מקריב בשבת. וברבעה"ת שם: ובזכות זה יכין בנך קרבנו ביום השבת שאין קרבן יחיד דוחה את השבת.

37) שמובא בב' מדרשים הנ"ל: בכ"מ אין היחיד מתנדב בקטורת והנשיאים הביאו . . בכ"מ אין היחיד מביא חטאת אלא אחר ידיעת חטאו ואלו הביאו שעיר שלא בחטא (שם פי"ג, ב). ועד"ז הוא במדרש הב' (שם יג בסופו) בהסגנון „זה קרבן, זה הביא כו'" כבדחיית שבת.

38) שבזה מתחיל ומאריך בבמדב"ר (ועד"ז בתנחומא שם) מריש פרשה יד.

39) וכן י"ל בדעת הש"ס (מו"ק שם) והרמב"ם (הל' מעה"ק שם) — שלכן: א) אינו מפורש בש"ס ורמב"ם שהיו ע"פ ציווי ה' וכבב' מדרשים הנ"ל (ולא כבמדרשים שבפי"ד). ולהעיר מחדא"ג מו"ק שם. ב) מאריך בהק"ו בש"ס בפרטי הדחי', „מה משכן שאין קדושתו קדושת עולם (שמדגיש שכולו הו"ע דשעה) וקרבן יחיד דוחה שבת דאיסור סקילה כו' מקדש כו' דענוש כרת לא כ"ש"; דאי נימא כהמדרשים שבפי"ד שהוא דין בשבת (כדלקמן בפנים), למאי נפקא"מ?

ולהעיר מסיום לשון הרמב"ם שם „אבל דברים הנוהגים לדורות הם דברי תורה שפירשנו כמו שהעתיקום מפי משה רבינו אין להוסיף עליהם ואין

אבער אין די אַנדערע צוויי מדר־שים*[39], וואָס רעדן וועגן דעם קרבן מיוחד פון נשיא אפרים ביום השבת, איז מבואר ווי די דחי' איז (ניט מצד די כללות קרבנות הנשיאים, ניט קיין דין אין חנוכת המזבח, נאָר ווי דאָס איז) אַ דין אין (הלכות) שבת, אַז מצד שבת האָט דער נשיא געדאַרפט דעמולט מקריב זיין דעם קרבן.

ח. און אין דעם גופא, אַז ס'איז אַ דין אין הלכות שבת, קען מען לערנען צוויי אופנים[40]:

א) אַז מצד (הלכות) שבת איז די הקרבה מותר. ד.ה. דאָס איז ניט אַן ענין וואָס איז מותר מצד מעלת קרבנות הנשיאים לחנוכת המזבח [אַז תורה זאָגט אַז די מעלה פון קרבנות הנשיאים איז אַזוי גרויס, אַז דאָס וועגט איבער דעם איסור מלאכה בשבת], נאָר דאָס איז אַ תנאי אין (איסורי מלאכה ב)שבת, אַז ביחס צו די קרבנות איז מלכתחלה ניט חל דער איסור מלאכה בשבת.

[וע"ד ווי מען געפינט בכמה מקומות בנוגע „עשה דוחה לא תעשה", אַז די עשה ווערט אַ תנאי פון ווען דער לאו איז אַפהענגיק (תלוי)[41], דער לאו איז מלכתחלה ניט חל אין פאַל ווען ס'איז דאָ קעגן אים אַן עשה][42].

ב) הקרבת הקרבנות בשבת איז אַ חלק פון מצות שבת: כשם ווי מצד קדושת שבת זיינען מלאכות אסור בשבת, אַזוי איז קדושת שבת מחייב מ'זאָל מקריב זיין מוספי שבת, ועד"ז הקרבת „נשיא אחד ליום" השבת, וואָס „אמרתי" דעם קרבן (של נשיא אפרים) בשבת, און דורך דעם דוקא ווערט נתקיים שמירת שבת כדבעי.

[וע"ד ווי מען געפינט די סברא (ודיעה[43]) בנוגע צו פקו"נ, אַז דאָס מיינט ניט בלויז אַז דער פקו"נ איז דוחה דעם איסור מלאכה בשבת אַדער אפילו אַז די מלאכה ווערט מותר בשבת, נאָר פקו"נ איז אַ דין אין שמירת שבת (ועפ"ז יומתק וואָס עס שטייט אין הלכות שבת), דאָס איז מוסיף אין שמירת שבת, ווי מען לערנט עס אַפ פון „ושמרו[44] בנ"י את השבת"[43], ובלשון האור החיים[45]: „למה אני אומר שתחלל שבת על החולה, אין זה קרוי חילול אדרבא זה קרוי שמירת שבת"].

לגרוע". וי"ל שבזה מודגש גם דקרבנות הנשיאים כו' שלפנ"ז (כולל גם הקרבתו בשבת) אינם מדברי תורה שכן ניתן הדין מתחלה (ראה הערה 46 ובלקו"ש הנסמן שם), כ"א דין והוראה פרטיים בקרבנות אלו.

*39) בבמדב"ר פי"ד, יג: מאת נשיאי ישראל . . קרבן כולן שוה . . ולא הקריב אחד מהן יותר על חבירו שאלו הקריב אחד מהן יותר על חבירו לא הי' קרבן אחד מהן דוחה את השבת אמר להם הקב"ה . . ואני חולק לכם כבוד שתקריבו ביום שבת שלי כדי שלא יהא הפסק בקרבנכם". וזה מתאים לסוג הא' (תוכן המדרשים שבפי"ג), עיי"ש (וראה מפרשים שם (הובאו גם לקמן ע' 55) שלמדרש זה נחשב כקרבן צבור. וראה לקמן ס"ט). אבל שם לא קאי על הפסוק „ביום השביעי נשיא לבני אפרים" (כב' המדרשים הנ"ל שבפי"ד), כ"א עה"פ „זאת חנוכת המזבח גו'", שקאי על קרבנות כל הנשיאים.

40) בהבא לקמן — ראה לקו"ש חט"ז ע' 236 ואילך. ושו"נ.

41) ראה ר"ן גאון שבת קלג, א ואילך. ובכ"מ. וראה לקו"ש שם. ושו"נ.

42) להעיר מצפע"נ על הרמב"ם הל' שבת פ"ב ה"ב במ"ש הרמב"ם שם ה"א „דחוי' היא שבת אצל סכנת נפשות": לא ר"ל אם דחוי' או הותרה רק דגבי חולה אין (?).

43) ראה יומא פה, ב. ר"ן במכילתא תשא לא, יג. שם, טז.

44) תשא שם, טז.

45) שם, יג.

ט. עפ"ז איז מובן דער אויפטו פון די לעצטע צוויי מדרשים (שבפרשה יד) לגבי די ערשטע צוויי (שבפרשה יג):

לויט די מדרשים אין פרשה יג איז דער היתר ההקרבה מצד דעם דין כללי פון קרבנות הנשיאים כנ"ל — דער חילוק ביניהם איז נאָר אין דעם, צי דאָס איז „דחוי" אָדער „הותרה" (כנ"ל סעיף ה).

משא"כ די מדרשים שבפרשה יד, וואָס רעדן במיוחד וועגן דעם קרבן שביום (השבת) השביעי, האָלטן ביידע אַז ס'איז אַ דין אין שבת, אוּן דעריבער איז אין ביידע מדרשים ניט מודגש די אויסגעטיילטקייט פון דעם קרבן דער־מיט וואָס ער איז כעין קרבן צבור אוּן דערפאַר זאָל די הקרבה זיין בגדר הותרה (ווי אין דעם מדרש הנ"ל (פרשה יג) „זה קרבן דוחה את השבת") — נאָר פאַרקערט: אין זיי איז די הדגשה ווי דער קרבן הנשיא איז אין גדר פון אַ קרבן יחיד („והלא אין קרבן יחיד דוחה את השבת וזה הקריב בשבת אמר הקב"ה כו' שאני אמרתי כו'": „שיהא מקריב קרבנו בשבת מה שאין יחיד מקריב כו") —

וואָרום דער היתר הקרבת הקרבן לדעת מדרשים אלו איז ניט ווייל די קרבנות האָבן אין זיך אַן ענין ותוקף מיוחד אוּן דערפאַר זיינען זיי דוחה שבת באופן של „הותרה", נאָר ווייל שבת זאָגט אַז „זה יקריב בשבת", אפילו זייענדיק קרבנות היחיד.

נאָר די צוויי מדרשים טיילן זיך אין די צוויי אופנים הנ"ל, ווי אַזוי דאָס איז אַ דין אין שבת[46]:

לויטן מדרש „שאני אמרתי כו'", איז דאָס כאילו ווי „אַ תנאי אין שבת", אַז שבת „זאָגט" אַז אויף דעם קרבן איז מלכתחלה ניט חל דער איסור שבת, דעריבער ווערט אין מדרש באַוואָרנט „שלא תאמר היאך חלל את השבת כו' אמר הקב"ה כו' שאני אמרתי כו'", אַז ס'איז בכלל ניט בגדר חילול שבת, ווייל דאָס איז ע"פ הציווי [ע"ד ווי מ'געפינט דעם לשון אין פוסקים[47] (בפירוש המכילתא[48] „מחללי' מות יומת[49] וביום השבת שני כבשים[50] שניהם בדבור אחד נאמרו") „להודיע שבשעה שהותר זה נאסר זה וללמד כי אין זה חלול שבת"[51].

און לויטן מדרש וואָס זאָגט, אַז דאָס איז געווען בגדר „שכר" אויף דעם וואָס „יוסף שימר את השבת עד שלא ניתנה", קומט אויס, אַז דאָס איז ניט נאָר אַ תנאי אין שבת, אַז קרבן נשיא אפרים פון מילואים איז מותר בשבת, נאָר אַז ע"ז

---

46) להעיר שב' דרשות אלו באות במדרש בהמשך לתחלת הדרשה בבמדב"ר ריש פרשה יד (ועד"ז בתנחומא שם) ע"ד כו"כ ענינים שהם בגדר הוראת שעה, שא' מהם הוא „שלא יבוא אדם ויהרהר אחר אליהו כו' שהקריב באיסור במה כו' והתורה אסרה עליו כו' אמר הקב"ה אני הוא שאמרתי לו שיעשה כך שנאמר (מ"א יח, לו) ובדברך עשיתי" (וברבה"ת הובא ענין זה כדוגמא ראשונה על הקרבת נשיא אפרים בשבת). ובצפע"נ (הובא בצפע"נ על התורה ראה יב, יג. וש"נ) מפרש דמ"ש בירושלמי (מגילה פ"א ה"א) ובדברך עשיתי בדיבורך עשיתי, דזהו דין דע"פ נביא יכולין להקריב בבמה בשעת מקדש, ואין עליו שם שחוטי חוץ כלל והוה קרבן. וראה בארוכה לקו"ש חי"ד ע' 70 ואילך, שי"ל בזה ב' אופנים: שמתחלה לא נאסר זה, או שזהו דין בדיני במה שע"פ נביא נעשית מצות הקרבת הקרבן, והוי כקרבן חובה. ע"ש באורך.

47) תשובות מהר"ם אלשקר סי' קב (מר"ש ורב האי גאון).

48) יתרו כ, ח.

49) תשא לא, יד.

50) פנחס כח, ט.

51) וראה בהנסמן לעיל הערה 41.

איז מען מקיים באופן חיובי מצות שמירת שבת — דער קרבן איז מוסיף אין קדושת שבת.

[וע"ד ווי גערעדט במק"א[52] בפירוש דברי המכילתא הנ"ל בעומק יותר, אז דאס וואס „בדבור אחד נאמרו" מיינט ניט (נאר) אז זיי זיינען ניט סותר זה לזה, נאר ביידע האבן דעם זעלבן תוכן קדושת שבת: זי איז א) דורך הקרבת הכבשים, ב) דורך איסור מלאכה].

און דערפאר איז דאס אַ שכר מתאים צו שמירת שבת דיוסף: וויבאלד ער האט גהיט שבת בהוספה, „עד שלא נתנה", האט מען אים דעריבער געגעבן אַ הוספה אין שמירת שבת (לגבי אַנדערע אידן), אז דוקא „בן בנך" האט מוסיף געווען בקדושת שבת דורך מקריב זיין אַ קרבן מיוחד בשבת[53].

(**הוספת** נקודות **לתוספת ביאור**)

יו"ד. דער ענין איז אַבער נאך אַלץ דורש ביאור:

אמת טאקע אז דאס וואס נשיא אפרים האט מקריב געווען קרבנו בשבת קען זיין אַ שכר אויף שמירת שבת דיוסף, דערפאר וואס די הקרבה איז מוסיף אין קדושת שבת כנ"ל — וואס איז אַבער דער טעם, וואס דער שכר האט זיך אויסגעדריקט דוקא אין אַ מעשה וועל-כע איז (מצד עצמו) היפך פון שמירת שבת?

איז די הסברה בזה:

דאס*[53] וואס יוסף האט מקיים געווען די מצוה פון שמירת שבת „עד שלא ניתנה" איז אַ באוויזן, אַז זיין שמירת שבת איז פון אַן „ארט" וואס איז נאך העכער פון דעם ארט ש„ניתנה".

כפירוש „ניתנה" — די זאך איז דאס פון פריער און זי ווערט דערנאך געגעבן למי שניתנה.

ס'איז פאראשטאנדיק אַז אין יעדער „ארט" וואו שבת איז „ניתנה", איז די קדושה און שמירת שבת לויט דעם מקום שבו ניתנה.

---

52) לקו"ש חט"ז שם. ועי"ש בפרטיות.

53) וי"ל החידוש בנדו"ד על הקרבת שני כבשים (מוספים) בשבת דהוא דין בשבת שמקיים בזה (שלילת) מחללי, דשם הרי זהו כל גדר המצוה, „וביום השבת שני כבשים", להקריב קרבן מוסף מיוחד ליום השבת (ועד"ז בענין הב' שבמכילתא שם „ערות אשת אחיך יבמה יבוא עליו", דכל גדר היבום הוא באשת אח)*, ולכן בזה שפיר י"ל דהוי דין בשבת (ובאיסור אשת אח). וגם לפי משנ"ת בלקו"ש שם די"ל כן גם לענין הקרבת התמיד בשבת, אף שגדר מצות תמיד אינה הקרבתו בשבת דוקא**, מ"מ גם הוא אינו דומה לנדו"ד, משום שזהו סדר העבודה התמידית שבכל יום, „בכל יום הוא מועד התמידים" (פרש"י פנחס כח, ב. וראה יבמות (ה, ב): מה לתמיד שכן תדיר. וראה פסחים סו, א. עז, א, ובתוד"ה שכן שם)***. משא"כ בנדו"ד הרי אדרבה כל ענין הקרבתו הו"ע של חינוך ולשעה. וזהו החידוש במדרש כאן שגם בזה י"ל דהוי דין בשבת, ועד שזהו שכר — מוסיף בקדושת שבת.

*53) בהבא לקמן ראה גם לקו"ש ח"כ ע' 202 ואילך.

---

*) ראה עד"ז בתוד"ה ל"ת (— יבמות ג, ב) שלכן אא"פ ללמוד דעשה דוחה ל"ת מעשה דיבום. וראה חורת האדם להרמב"ן שער המיחוש (ענין הכהנים ד"ה תו"כ) בסופו שלכן „לא מקרי דיחוי דהא ליתי' אלא בהכי".

**) ועד"ז הוא בענין כלאים בציצית („לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך") שבמכילתא שם — ראה תוס' יבמות שם.

***) ראה תוה"א שם — דע"ד הנ"ל ביבום הוא גם בשבת, דמעבודה דדחי שבת לא גמרינן דעשה דוחה ל"ת ד„ליתי' ללאו בהאי".

מעין וע"ד ווי מ'געפינט אין הלכה[54] דעם חילוק צווישן ת"ח און פועלים ובעלי בתים: „פועלים ובע"ב יעסקו יותר בתורה בשבת כו' ות"ח ימשיכו יותר בעונג אכילה ושתי'".

ביז דעם חילוק הכללי ווי דער ענין השביתה והשמירה איז ביים אויסבערשטן („כי בו שבת מכל מלאכתו"[55]) וואס איז שביתה פון דיבור ואמירה[56] („בעשרה מאמרות[57] נברא העולם"[58]), און למטה איז דער ענין השביתה (בעיקר[59]) — פון עשי'[60].

דערפון איז מובן, אז אין דעם „עולם" למעלה וואס איז העכער פון עולם הדבור — אין דעם עולם וואס לא משתעי במילי דהדיוטא[61] (וואס גייט אויף די עשרה מאמרות[62]) — איז קדושת השבת (ועונגו) ניט שביתה פון דבור, נאר אין דער שביתה פון ירידות וצמצומי העולם וגבורות שלו (ע"ד גיהנם[63], וואס בשבת „כל שולטני רוגזין ומארי דדינא כולהו ערקין ואתעברו מינה"[64]), אין ג"ע ווערט דעמולט נתגלה אז העכערער עונג וכו'.

און דאס איז אויך דער אויפטו פון שמירת שבת דיוסף „עד שלא ניתנה"[64*]: ביי אים האט מאיר געווען דער ענין השבת ווי ער איז אין עולם וועלכער איז העכער פון ארץ שבו „ניתנה" שבת — זיין שביתה איז — פון אז העכערן ענין ווי די שביתה ממלאכה וואס נעמט זיך פון דעם „בו שבת" פון עולם הדבור (עשרה מאמרות); און דער ענוג השבת אין דער מדריגה („עד שלא ניתנה") באשטייט אין אז גילוי עונג עליון יותר, כנ"ל.

און דערפאר איז דער שכר אויף דער שביתה ושמירה בדרגת השבת „שלא ניתנה" געקומען אין אן ענין הפכי פון דער עלי' בשבת ורוחניות השבת שבארץ בה ניתנה — ע"ד ווי מיר זעען, אז אן ענוג יותר עליון נתגלה (לפעמים) — דוקא אין אן ענין וואס איז תחתון יותר[65],

וע"ד ביי אב ובנו[66], אז דוקא אין אן מעשה קטנות פון בנו התינוק איז דאס העכערער עונג (מער — ווי פון דעם שכל פון בנו הגדול).

יא. ע"פ כל הנ"ל ווערט מען אויך פארשטיין די שייכות פון דעם ענין צו יוסף ואפרים דוקא:

דער ענין פון יוסף איז — „יוסף ה' לי בן אחר"[67], אז ער מאכט פון „אחר" א „בן"[68]; און דאס האט זיך אויסגעדריקט

---

54) רמ"א או"ח סרי"צ ס"ב. שו"ע אדה"ז שם ס"ה.

55) בראשית ב, ג.

56) ראה תניא קו"א בסופו. לקו"ת שבת שובה סו, ג. ובכ"מ.

57) שצמצם עצמו, כביכול, לירד ולהתגלות במאמרות וכו' (ראה תניא פכ"א. ובכ"מ).

58) אבות רפ"ה.

59) ורק מד"ס יש שביתה מדיבור מפני ששבת הקב"ה מיו"ד מאמרות (ראה קו"א ולקו"ת שם. ובארוכה לקו"ש חי"א ע' 80 ואילך. וש"נ).

60) ראה תניא פ"כ. ובכ"מ.

61) זח"ג קמט, ב.

62) לקו"ת אחרי כה, ד. ובכ"מ.

63) ב"ר פי"א, ה. פסיקתא רבתי פ' כג. זח"ב לא, ב. רש"י סנהדרין סה, ב. ועוד.

64) זח"ב קלה, ריש ע"ב „כגוונא כו'".

*64) להעיר מאוה"ת בראשית (כרך ב) בסופו (ע' 916).

65) ע"ד שראי' היא דוקא בדבר גשמי ולא בקול הרוחני (ראה אוה"ת ואתחנן ע' סב ואילך. ס' הליקוטים (צ"צ) ע' ראי' (ע' רצא ואילך). וש"נ).

66) ראה או"ת להה"מ ס"פ בא.

67) ויצא ל, כד.

68) אוה"ת עה"פ שם. שם ויחי שפו, א־ב. ובכ"מ.

במיוחד אין בנו אפרים — עַל שם „כי הפרני אלקים בארץ ענייי"[69], זיין ענין איז, וואָס דוקא אין „ארץ ענייי" ווערט — „הפרני אלקים", אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למתקא[70].

69) מקץ מא, נב.

70) ראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 433 ואילך.

און דעריבער, איז דוקא ביי אים גע־ווען דער ענין פון הקרבת הקרבן בשבת, אַז פון אַן ענין של הקרבה, וואָס ביום השבת איז דאָס לכאורה אַן ענין פון „ענייי" — ווערט פאַרקערט, „הפרני", אַ תוספת אין (שמירת ו)קדושת שבת.

(משיחת ש"פ מצורע, ז' ניסן, תשמ"א)